

**ОБЛКОВА ІНТЕРПРЕТАЦІЯ ОПЕРАЦІЙ
ТРАНСФЕРТНОГО ЦІНОУТВОРЕННЯ:
ВИКЛИКИ УНІФІКАЦІЇ ТА СФЕРИ
КОНЦЕПТУАЛЬНИХ РОЗБІЖНОСТЕЙ**

Поліщук С. В.

ВСТУП

Трансфертне ціноутворення, як неодноразово акцентувалося в теоретичних джерелах і прикладних дослідженнях, розглядається переважно в контексті фіскального адміністрування або управлінського обліку, що зумовлено домінуючим акцентом на контроль за дотриманням принципу «втягнутої руки» та оптимізацією оподаткування міжнародних корпоративних структур. У значно меншій мірі цей феномен вивчається у площині міжнародної економіки, маркетингових стратегій або цінової поведінки транснаціональних компаній. Натомість фінансово-облікові аспекти трансфертного ціноутворення, що мають безпосереднє відношення до формування достовірної та повної фінансової звітності підприємства, залишаються недостатньо розкритими як у науковому дискурсі, так і в професійній практиці.

Ігнорування даної площини породжує методологічні розриви між реальними господарськими трансакціями та їх відображенням у бухгалтерських системах, що, у свою чергу, створює ризики викривлення інформації про фінансовий результат, структуру активів та капіталу підприємства. Підтримуючи концептуальну ідею інтеграції трансфертного ціноутворення в єдину обліково-податкову архітектуру підприємства, вважаємо за доцільне здійснити комплексну ідентифікацію сфер прояву трансфертного ціноутворення в системі фінансового обліку та звітності.

На нашу думку, до пріоритетних напрямів дослідження доцільно віднести: документальне забезпечення та побудову аналітичного обліку контрольованих операцій; методологію оцінки операцій між пов'язаними особами; правила бухгалтерського відображення трансфертних транзакцій у системі фінансової звітності; механізми розкриття інформації про операції між пов'язаними сторонами відповідно до МСФЗ та національних стандартів. У подальшому розглянемо окремі напрями

більш детально з урахуванням як нормативних вимог, так і практичних викликів сучасної облікової практики.

6.1. Організація документального забезпечення операцій трансфертного ціноутворення в системі фінансового обліку

Документування операцій трансфертного ціноутворення становить собою критичний елемент функціонування системи первинного обліку, що забезпечує належну фіксацію, ідентифікацію та подальшу аналітичну обробку контрольованих операцій. Враховуючи багатоформатність і міжфункціональну природу таких операцій, які можуть охоплювати широкий спектр бізнес-процесів – від постачання товарів до надання управлінських чи фінансових послуг – постає необхідність розробки інформаційно-логістичної моделі документального супроводу таких транзакцій.

Призначення інформаційної логістики полягає у формуванні наскрізного процесу збирання, агрегування, верифікації та передавання обліково значущої інформації, що стосується трансфертного ціноутворення. Цей процес охоплює внутрішні ланки обміну даними між відповідальними структурними одиницями компанії, зокрема – юридичною, податковою, фінансово-аналітичною та бухгалтерською службами, і завершується у фінансовому обліку.

На завершальному етапі інформаційного потоку, після погодження ключових параметрів контрольованої операції (включаючи визнання її контрольованою, визначення методів і рівня трансфертного ціноутворення, економічного обґрунтування ціни тощо), формуються відповідні первинні облікові документи, що відображають юридичну суть операції. До таких документів можуть належати:

- договори купівлі-продажу, постачання або надання послуг;
- акти приймання-передачі;
- видаткові та прибуткові накладні;
- інвойси та митні декларації;
- податкові накладні;
- а також специфічний інструмент трансфертного регулювання – договір про попереднє узгодження ціноутворення (APA).

З метою централізованої фіксації та оперативного доступу до даних щодо таких операцій, доцільним є впровадження електронного журналу реєстрації операцій трансфертного ціноутворення у межах бухгалтерського модуля корпоративної інформаційної системи. Такий журнал повинен мати налаштовану структуру з фіксацією ключових

реквізитів, зокрема: контрагента, типу операції, дати визнання контрольованої операції, відповідного договору, методу визначення трансфертної ціни, групи об'єктів обліку (товари, послуги, нематеріальні активи тощо), а також інформації про укладення АРА (за наявності).

Заповнення журналу має відбуватися в автоматизованому режимі – за умови попередньої фіксації протоколу визнання операції контрольованою, аналітичного обґрунтування трансфертної ціни та реєстрації договору у внутрішній системі документообігу. Інформація щодо типу операції, умов поставки, податкового статусу контрагента тощо підтягується із внутрішніх довідників та реєстрів системи ERP (Enterprise Resource Planning).

Отже, систематизація документального забезпечення контрольованих операцій не лише забезпечує прозорість трансфертного процесу в межах компанії, а й створює основу для своєчасного, достовірного та обґрунтованого їх облікового відображення, подальшої податкової звітності, а також взаємодії з контролюючими органами.

6.2. Аналітичне структурування обліку контрольованих операцій у межах трансфертного ціноутворення

Другим критично важливим аспектом у процесі облікового забезпечення операцій трансфертного ціноутворення виступає організація аналітичного обліку. Наразі розрахунки за такими операціями в системі бухгалтерського обліку здебільшого відображаються на загальних рахунках класу 3 та 6, зокрема на рахунках 36 «Розрахунки з покупцями та замовниками», 37 «Розрахунки з різними дебіторами», 63 «Розрахунки з постачальниками та підрядниками» та 68 «Розрахунки за іншими операціями». Проте ці рахунки не містять можливості для оперативної та виокремленої ідентифікації саме трансфертних операцій, адже їх сальдо охоплює усі транзакції, незалежно від податкового статусу контрагента чи характеру господарської взаємодії.

Така агрегованість ускладнює не лише фінансову діагностику, а й інформаційне забезпечення управлінських рішень, пов'язаних з оцінкою ефективності та ризикованості контрольованих операцій, особливо в умовах посилення регуляторного тиску та зростання вимог до прозорості міжфірмових розрахунків. У цьому контексті необхідним є впровадження розширеної аналітики за допомогою відкриття додаткових субрахунків, що дозволить деталізувати господарські операції за кількома критеріями.

Згідно з положеннями Інструкції про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку, підприємства мають право та навіть повинні, з

огляду на потреби управління, контролю та звітності, запроваджувати нові субрахунки другого та третього порядків. З урахуванням специфіки трансфертного ціноутворення пропонується така ієрархічна структура аналітичного обліку:

- перший порядок – класифікація за контрагентом: пов'язана сторона / непов'язана сторона;
- другий порядок – класифікація за характером операції: контрольована / неконтрольована;
- третій порядок – деталізація за типом операції: постачання товарів, надання послуг, передача нематеріальних активів, фінансування тощо.

У випадку, коли операція стосується пов'язаної особи, активується повна структура рахунків другого та третього порядків. Це дозволяє автоматизувати сегментацію даних, здійснювати моніторинг динаміки операцій за типами та формувати обґрунтовані аналітичні звіти для потреб трансфертного контролю.

Отже, запровадження аналітичної багаторівневої структури рахунків у робочому плані є не лише технічним удосконаленням облікової політики, а й елементом функціональної трансформації облікової системи в частині забезпечення прозорості, контролю та внутрішньої відповідності принципам трансфертного регулювання. Такий підхід дає змогу формалізувати бізнес-процеси, пов'язані з трансфертним ціноутворенням, як окремі функціональні контури в межах фінансової моделі підприємства.

6.3. Оцінювання операцій між пов'язаними сторонами в системі фінансового обліку трансфертного ціноутворення

Одним із ключових і водночас недостатньо розроблених питань у контексті облікового забезпечення трансфертного ціноутворення є оцінка операцій між пов'язаними сторонами, особливо з точки зору їх фінансового відображення. За своєю суттю, ціна, що застосовується в угодах між пов'язаними особами, завжди є трансфертною, а отже – потенційно може відхилятися від ринкових параметрів, що характерно для взаємодії між незалежними сторонами.

Особливість таких операцій полягає в тому, що вони можуть укладатися в умовах, що не відповідають принципам вільного ринку. Це викликає методологічні труднощі при їх оцінці, оскільки впливає як на визначення справедливої вартості активів і зобов'язань, так і на відображення фінансових результатів у звітності. У контексті Міжнародних стандартів фінансової звітності (МСФЗ) відсутнє чітке

регулювання або окрема методика оцінки операцій між афілійованими особами. Проте, п. 23 МСБО 24 *«Розкриття інформації про пов'язані сторони»* надає загальну рекомендацію щодо застосування ринкового підходу до оцінки таких операцій. Зокрема, зазначається, що інформація про здійснення угод між пов'язаними сторонами на умовах, аналогічних тим, що домінують між незалежними сторонами, повинна розкриватися за наявності належного обґрунтування.

Це означає, що оцінка трансфертних операцій має здійснюватися на умовах, наближених до принципу «витягнутої руки», а саме – базуватися на ринкових цінах, які сформовані у результаті взаємодії незалежних та добре поінформованих сторін, вільних від впливу одна одної.

Національні стандарти бухгалтерського обліку в Україні більш конкретизовані в цьому аспекті. Зокрема, НП(С)БО 23 *«Розкриття інформації щодо пов'язаних сторін»* прямо визнає, що оцінка операцій між афілійованими сторонами може суттєво впливати на вартісні показники активів і зобов'язань. Стандарт рекомендує використовувати низку методів для оцінки таких операцій, включаючи:

- метод порівнюваної неконтрольованої ціни;
- метод ціни перепродажу;
- метод «витрати плюс»;
- метод балансової вартості.

Варто зауважити, що перші два методи орієнтовані на ринкову оцінку, третій – адаптований до ринкових умов через розрахунок собівартості з рентабельністю, а четвертий є нормативним і забезпечує відповідність положенням національного обліку. Загальна логіка стандарту спрямована на те, щоб всі оцінки в операціях з пов'язаними сторонами були максимально наближені до ринкових еквівалентів, забезпечуючи тим самим прозорість і достовірність фінансової звітності.

Отже, фінансово-облікове трактування операцій трансфертного ціноутворення вимагає глибшого методологічного обґрунтування, особливо в частині стандартизації підходів до їх оцінки та документального підтвердження. Це дозволить забезпечити єдність в інтерпретації облікових процедур і знизити ризики податкових суперечок щодо достовірності фінансової інформації про контрольовані операції.

6.4. Інтеграція принципів податкового та фінансового обліку при оцінці трансфертних операцій

У сучасних умовах спостерігається посилення регулювання трансфертного ціноутворення як на національному, так і на

міжнародному рівнях. Попри загальну тенденцію до розмежування податкових та фінансово-облікових аспектів ведення господарської діяльності, на практиці між ними зберігається тісний взаємозв'язок. Зокрема, податкове законодавство часто спирається на принципи, притаманні фінансовому обліку, для обґрунтованого та об'єктивного відображення економічного стану підприємства. У свою чергу, фінансова звітність відіграє роль джерела інформації для розрахунку бази оподаткування, оскільки саме вона фіксує результати діяльності до та після сплати податків. У цьому контексті трансфертне ціноутворення виступає водночас об'єктом фінансового обліку і предметом податкового контролю.

Значна частина публікацій зарубіжних авторів, присвячених обліковим аспектам трансфертного ціноутворення, фактично зосереджується на податковій проблематиці. Основні напрями таких досліджень включають: оцінювання ризиків, пов'язаних із трансфертним ціноутворенням у контексті податку на прибуток; вплив трансфертних цін на розкриття інформації у фінансовій звітності; взаємозв'язок податкового регулювання трансфертного ціноутворення з оцінкою бухгалтерських об'єктів та формуванням облікової політики.

Вимога дотримання принципу «втягнутої руки» при здійсненні операцій між пов'язаними особами передбачає оцінювання таких операцій за ринковими цінами або, у більш широкому сенсі, за справедливою вартістю. У фінансовому обліку аналогічні підходи закріплені, зокрема, в МСФЗ 13 «Оцінка справедливої вартості», де зазначено, що справедлива вартість визначається як ціна, яка могла б бути отримана за продаж активу або сплачена за передання зобов'язання у звичайних умовах на активному ринку. Ієрархічна модель рівнів справедливої вартості у МСФЗ 13 має концептуальні паралелі з ієрархією методів трансфертного ціноутворення, визначених у податковому законодавстві.

Проте застосування МСФЗ 13 до оцінки трансфертних операцій є неоднозначним з погляду нормативного обґрунтування, оскільки жоден стандарт прямо не вимагає цього. Проте, з огляду на принцип повного розкриття (НП(С)БО 1) та вимоги МСБО 1 щодо достовірного представлення фінансового стану суб'єкта господарювання, застосування критеріїв справедливої вартості до трансфертних операцій може бути виправданим у практичному контексті.

Щодо компаній, які керуються національними стандартами обліку (НП(С)БО), для оцінки операцій з пов'язаними сторонами доцільно

використовувати методи, передбачені НП(С)БО 23. Ці методи дозволяють сформувати обґрунтовану вартісну базу для трансфертних операцій. Водночас обрана оцінка повинна бути підтверджена відповідною документацією відповідно до вимог Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні».

Не менш важливим є питання взаємодії трансфертного ціноутворення з управлінським обліком. Історично саме управлінський облік став джерелом становлення концепції трансфертного ціноутворення через потребу у децентралізації управління та підвищенні ефективності структурних одиниць підприємства. Проте подальший розвиток податкового регулювання суттєво змістив акценти на податкову складову, що спричинило відчуження управлінського аспекту та послаблення його значення у практиці трансфертного ціноутворення.

Таким чином, сучасне трансфертне ціноутворення є багатовимірною категорією, що охоплює управлінський, податковий та фінансово-обліковий контексти. Відповідне облікове трактування таких операцій має ґрунтуватися на комплексному підході із забезпеченням достовірності, повноти, прозорості та порівнюваності інформації, яка відображається у фінансовій звітності підприємства.

6.5. Оцінка та представлення трансфертних операцій у системі фінансової звітності

Трансфертні ціни не завжди демонструють чітке перевищення або зниження порівняно з ринковими цінами між непов'язаними сторонами, а в деяких випадках їх просто неможливо зіставити. Наприклад, управлінські або консультаційні послуги, які одна бізнес-одиниця надає іншій у межах однієї групи, часто мають унікальні характеристики, що ускладнюють обґрунтування вартості таких послуг або порівняння з аналогами на відкритому ринку. Аналогічна ситуація спостерігається у випадку передачі унікальних або нематеріальних активів.

У той же час трансфертне ціноутворення може впливати не лише на вартісні характеристики господарських операцій, а й на зміну сутності самого суб'єкта господарювання. Це, своєю чергою, змінює податкові та облікові режими. Часто такі зміни відбуваються з метою реалізації певних управлінських або податкових стратегій, наприклад – для досягнення бажаного фінансового ефекту у звітності, передачі ресурсів пов'язаним підприємствам або оптимізації податкових зобов'язань.

У практиці обліку часто виникають випадки, коли один і той самий об'єкт у різних юрисдикціях трактується по-різному: як капітал або

зобов'язання, як основний засіб або витрати. Таке неоднозначне тлумачення може призводити до суттєвих відмінностей у складі і структурі облікових позицій у фінансовій звітності компаній. Зокрема, інструментами переміщення податкової бази між країнами часто виступають нематеріальні активи (зокрема – права інтелектуальної власності), фінансові послуги, внутрішньогрупові позики або їх сек'юритизація.

Попри те, що фінансова звітність формується за єдиними стандартами, вона не завжди в повній мірі розкриває реальний зміст трансфертних операцій, що відображаються в ній. Хоча МСБО та НП(С)БО передбачають окреме подання значущих об'єктів обліку, ступінь деталізації щодо пов'язаних сторін може суттєво відрізнятися. Це породжує ризики недостовірного відображення операцій із трансфертним ціноутворенням або свідомої маніпуляції показниками звітності.

Оскільки більшість комерційних транзакцій, особливо у транснаціональних корпораціях, здійснюються між пов'язаними сторонами, значення податкового та фінансового комплаєнсу зростає. Прозоре та повне розкриття інформації про трансфертні ціни у звітності набуває особливої важливості з огляду на необхідність забезпечення довіри користувачів до фінансових даних компанії.

Міжнародні стандарти фінансової звітності містять низку вимог до подання інформації про операції з пов'язаними сторонами, однак специфічні згадки про трансфертне ціноутворення у звітних формах відсутні. Водночас окремі пункти стандартів вимагають надання детальної інформації про істотні суми активів, зобов'язань, доходів та витрат, що виникають у результаті таких операцій. Зокрема, відповідно до пунктів 4 та 29 МСБО 1 «Подання фінансової звітності», компанія зобов'язана окремо виділяти істотні статті у звітних формах. Це стосується всіх форм звітності – балансу, звіту про фінансові результати, змін у власному капіталі та руху грошових коштів.

Хоча визначення «істотності» має оціночний характер, і не всі компанії дотримуються цих вимог повною мірою, наявність значущих взаємовідносин між компаніями однієї групи, особливо при володінні контрольними або міноритарними частками, вимагає їхнього окремого відображення. Невідображення такої інформації або її приховування є сигналом потенційної маніпуляції трансфертними цінами.

МСБО 7 «Звіт про рух грошових коштів» у пункті 16 передбачає, що грошові потоки між пов'язаними сторонами, пов'язані з фінансовою чи

інвестиційною діяльністю, повинні бути належно відображені, зокрема у випадках участі у змішаних чи асоційованих підприємствах. Це положення прямо не згадує про трансфертне ціноутворення, однак передбачає розкриття зв'язку між грошовими потоками та контрольними або асоційованими відносинами, що, по суті, і є трансфертними операціями.

Національні стандарти, такі як НП(С)БО 1, не містять окремих вимог до розкриття трансфертних операцій у звітності, однак передбачають включення відповідної інформації до приміток до фінансової звітності. З огляду на це, доцільно було б уніфікувати підходи до представлення таких даних, зокрема, включивши у фінансову звітність розширені блоки, присвячені:

- кредитам і позикам, наданим або отриманим від бізнес-одиниць у межах однієї групи;
- участі в капіталі асоційованих, дочірніх чи змішаних підприємств;
- дебіторській і кредиторській заборгованості між пов'язаними сторонами;
- процентним витратам і доходам за внутрішньогруповими зобов'язаннями;
- результатам від участі у прибутках таких компаній.

У звіті про фінансові результати доцільно також відображати витрати і доходи, отримані від трансакцій з пов'язаними сторонами, із виокремленням частки фінансових результатів за такими операціями. Такий підхід дозволить виявляти потенційні викривлення показників, які можуть бути зумовлені невідповідністю трансфертної ціни принципу «втягнутої руки».

Хоча чинні стандарти прямо не вимагають окремого подання трансфертних цін, вони створюють концептуальну базу для розкриття інформації про пов'язані сторони, що дозволяє встановити наявність потенційних трансфертних операцій. З огляду на це, підприємствам слід забезпечити прозорість у фінансовій звітності, яка відображає не лише характер і обсяг операцій із пов'язаними сторонами, а й методи оцінки, які використовуються для забезпечення відповідності принципу ринковості.

Варто акцентувати, що підхід до розкриття інформації про операції з пов'язаними сторонами у фінансовій звітності відображає не лише вимоги стандартів, а й загальну філософію прозорості корпоративного управління. У контексті трансфертного ціноутворення, це особливо важливо, оскільки саме на основі достовірної та повної інформації

здійснюється подальший моніторинг і контроль з боку фіскальних органів, зовнішніх аудиторів та інших зацікавлених користувачів звітності.

У міжнародній практиці поширеною є також вимога до компаній – учасників транснаціональних груп – здійснювати розширене розкриття не лише в межах загальної фінансової звітності, а й шляхом подання додаткової документації (наприклад, master file і local file відповідно до трирівневої структури документації з трансфертного ціноутворення, рекомендованої ОЕСР). Зазначена документація не є обов'язковим елементом фінансової звітності, проте відображає облікові та економічні аспекти трансфертних операцій, зокрема – цінові механізми, обґрунтування прибутковості, функціональний аналіз та профілі ризиків.

У цьому контексті важливою стає координація між внутрішнім обліковим блоком компанії, податковими консультантами та особами, відповідальними за трансфертне ціноутворення. Адже саме узгодженість у методології оцінювання операцій, їх документування та подальшого розкриття у звітності забезпечує надійність фінансової інформації й захист компанії у разі виникнення суперечок з контролюючими органами.

Отже, питання облікового трактування операцій трансфертного ціноутворення не обмежується лише технікою їх відображення у звітних формах, а охоплює комплексну систему – від фіксації та аналітичного обліку, до стратегічного управління ризиками, пов'язаними з взаємодією з пов'язаними особами. Зміцнення зв'язку між обліковими, податковими та управлінськими аспектами таких операцій має стати ключовим напрямом подальшої гармонізації української облікової системи з міжнародними вимогами щодо прозорості та податкової доброчесності.

ВИСНОВКИ

На сучасному етапі трансфертне ціноутворення виступає важливою сферою перетину податкового регулювання й фінансового обліку. Попри зростання обсягу податкових норм, що стосуються трансфертного ціноутворення, у сфері бухгалтерського обліку все ще залишається чимало невизначеностей. Спостерігається тенденція до відокремлення фінансового обліку від податкового, проте деякі податкові положення залишаються тісно пов'язаними з обліковою практикою через спільну логіку достовірного економічного відображення фінансового стану підприємства.

Незважаючи на зусилля щодо розмежування податкових та фінансових облікових аспектів, їхній зв'язок зберігається, що підтверджується й міжнародною практикою. Зарубіжні наукові джерела свідчать про переважання уваги до податкових аспектів трансфертного ціноутворення навіть у публікаціях, присвячених обліковим питанням. Зокрема, акцент робиться на ризиках формування податкової бази, податковому розкритті в звітності, взаємозв'язку трансфертних цін і фінансових стимулів.

У цьому контексті важливою залишається вимога податкових органів щодо оцінювання трансфертних операцій на умовах, еквівалентних ринковим. Це зумовлює потребу у застосуванні ринкових оцінок або справедливої вартості. У фінансовому обліку все більшого значення набуває категорія справедливої вартості як оціночної бази для активів і зобов'язань. Міжнародний стандарт фінансової звітності 13 «Оцінка справедливої вартості» дозволяє оцінювати операції за ринковими умовами, однак не встановлює прямого зв'язку з трансфертним ціноутворенням. Це створює складнощі для юридичного обґрунтування відповідності трансфертних операцій вимогам фінансового обліку.

Водночас НП(С)БО 23 «Розкриття інформації щодо пов'язаних сторін» надає чіткі орієнтири щодо оцінки трансфертних операцій у національному середовищі. Він передбачає використання ринково орієнтованих методів, таких як порівняння неконтрольована ціна, метод перепродажу, метод «витрати плюс» тощо. Проте навіть ці методи не охоплюють усього спектра випадків, які виникають на практиці.

Ще одним проблемним аспектом є вплив трансфертних операцій на структуру і зміст фінансової звітності. Ціни, застосовані у взаємодії між пов'язаними сторонами, можуть мати на меті зміну оцінки фінансового стану компанії, перерозподіл ресурсів або оптимізацію оподаткування. Такі операції можуть істотно впливати на оцінку активів і зобов'язань, змінювати співвідношення між капіталом і боргом, впливати на розподіл прибутку та фінансові показники.

Фінансова звітність, особливо її ключові елементи (баланс, звіт про фінансові результати, звіт про рух грошових коштів), не завжди відображають інформацію про операції з пов'язаними сторонами у належному обсязі. Часто йдеться про часткове або вибіркове розкриття, що не забезпечує належного рівня прозорості для зовнішніх користувачів.

Окрема увага має приділятися гармонізації підходів до розкриття інформації у фінансовій звітності. Незважаючи на формальну схожість визначень пов'язаних сторін у МСБО 24 та НП(С)БО 23, на практиці

існують істотні відмінності в регулюванні, що ускладнює єдине трактування трансфертного ціноутворення в податковому й обліковому полі. Також відсутній чіткий механізм контролю за повнотою розкриття інформації про пов'язаних осіб.

Таким чином, проблематика трансфертного ціноутворення у фінансово-обліковому аспекті залишається багатоаспектною та недостатньо врегульованою. Це вимагає подальших досліджень, перегляду нормативної бази та підвищення прозорості облікових процедур, спрямованих на належне відображення трансфертних операцій у звітності підприємств.

АНОТАЦІЯ

У розділі розглянуто фінансово-облікові аспекти трансфертного ціноутворення, що залишаються малодослідженими в межах наукових і практичних підходів. Обґрунтовано потребу структурованого документування операцій між пов'язаними сторонами, впровадження аналітичного обліку з відповідною деталізацією у плані рахунків, а також застосування справедливої вартості для оцінки трансфертних операцій у фінансовій звітності. Проведено аналіз вимог МСБО/МСФЗ та НП(С)БО щодо оцінки та розкриття операцій із пов'язаними сторонами, виявлено прогалини у нормативному регулюванні й складнощі гармонізації між податковим та фінансовим обліком. Обґрунтовано необхідність системного перегляду стандартів бухгалтерського обліку в частині визначення та розкриття трансфертних операцій з метою забезпечення прозорості, достовірності та підвищення інформативності фінансової звітності.

Література

1. Kraievskiy V. M., Muravskiy O. Yu. Tax compliance control and audit of transfer pricing transactions. *Економіка розвитку систем*. 2024. № 6 (1). С. 37–45.
2. Kraievskiy V. M., Smirnova O. M., Muravskiy O. Yu. Comparative analysis of transfer pricing legislation in the regulatory framework of EU member states. *Економіка розвитку систем*. 2024. № 6 (2). С. 10–16.
3. Muravskiy O. Yu. Methodological tools for making management decisions on transfer pricing. *Економіка розвитку систем*. 2023. № 6 (1). С. 4–15.

4. Polishchuk S. Conceptual foundations and international experience of implementing the safe harbour regime in transfer pricing. *Економіка розвитку систем*. 2024. № 6 (2). С. 130–138.

5. Краєвський В. М., Муравський О. Ю. Інформаційна підтримка систем обліково-аналітичного та контрольного забезпечення управління операціями трансфертного ціноутворення. *Цифрова економіка та економічна безпека*. 2023. № 8. С. 32–40.

6. Краєвський В. М., Муравський О. Ю. Обліково-податкова природа трансфертного ціноутворення. *Міжнародний науковий журнал "Інтернаука". Серія: "Економічні науки"*. 2023. № 5 (73). Том 2. С. 84–89.

7. Краєвський В. М., Муравський О. Ю. Звітність із трансфертного ціноутворення: виникнення та розвиток. *Інвестиції: практика та досвід*. 2023. № 12. С. 46–51.

8. Краєвський В. М., Муравський О. Ю. Ризикоорієнтований підхід в системі податкового контролю за трансфертним ціноутворенням. *Український економічний часопис*. 2023. № 1. С. 23–28.

9. Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 1 «Подання фінансової звітності». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/929013#Text> (дата звернення: 19.08.2022)

10. Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 24 «Розкриття інформації про пов'язані сторони». URL: https://mof.gov.ua/storage/files/IAS-24_ukr_2016.pdf (дата звернення: 19.04.2025)

11. Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 7 «Звіт про рух грошових коштів». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/929019#Text> (дата звернення: 19.04.2025)

12. Міжнародний стандарт фінансової звітності 13 «Оцінка справедливої вартості». URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/929_068#Text (дата звернення: 19.04.2025)

13. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13#Text> (дата звернення: 19.04.2025)

14. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 23 «Розкриття інформації щодо пов'язаних сторін», затверджене наказом Мініфіну від 18.06.2001 № 303. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0539-01#Text> (дата звернення: 19.04.2025)

15. Податковий кодекс України: прийнятий 02.12.2010 № 2755-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#Text> (дата звернення: 19.04.2025)

16. Поліщук С. В. Парадокси трансфертного ціноутворення у пост-ВЕРС епоху. *Зовнішня торгівля: економіка, фінанси, право. Серія. Економічні науки*. 2025. № 1. С. 75–93.

17. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні: Закон України від 16.07.1999 № 996-XIV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14#Text> (дата звернення: 19.04.2025)

18. Титенко Л. В., Богдан С. В. Трансфертне ціноутворення як інструмент управлінського обліку. *Галицький економічний вісник*. 2020. № 3 (64). С. 87–95.

Information about the author:

Serhii Polishchuk

PhD (Economics),

Associate Professor at the Department of Accounting and Auditing,

State Tax University

31 Universytetska Str., Irpin, Kyiv region, 08201, Ukraine